

Riksbankens förvaltning 2017

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen beviljar riksbanksfullmäktige ansvarsfrihet för dess verksamhet under 2017 och beviljar Riksbankens direktion ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken 2017. Utskottet föreslår också att riksdagen fastställer Riksbankens resultat- och balansräkning för 2017 och godkänner riksbanksfullmäktiges förslag till disposition av Riksbankens vinst 2017. Förslaget innebär att Riksbanken levererar in 2 300 miljoner kronor till statens budget. Pengarna ska levereras in senast en vecka efter riksdagens beslut.

Utskottet föreslår också att riksdagen godkänner att Riksbanken ingår ett avtal med Nobelstiftelsen om ökat bidrag för kostnaderna för förvaltning och utdelning av Sveriges riksbanks pris för ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Avtalet bör innehålla former för att öka Riksbankens möjligheter att bevaka och följa upp kostnadsutvecklingen i stiftelsen och priskommittén.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår förslag i tre motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Behandlade förslag

Framställning 2017/18:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank 2017.

Framställning 2017/18:RB2 Riksbanksfullmäktiges förslag till vinstdisposition 2017 med mera.

Framställning 2017/18:RB3 Ökad kostnadstäckning till Ekonomipriset.

Redogörelse 2017/18:RR2 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2017.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendena	5
Utskottets överväganden	6
Riksbankens förvaltning 2017	6
Sammanfattning av Riksbanksfullmäktiges förslag till vinstdisposition 2017 och fullmäktiges verksamhet	14
Rikskrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen	16
Utskottets ställningstagande	16
Ökad kostnadstäckning för ekonomipriset	17
Utskottets ställningstagande	19
Demokratisering av Riksbanken	20
Motionen	20
Utskottets ställningstagande	20
Tillverkningen av sedlar och mynt	21
Motionen	21
Utskottets ställningstagande	22
En nordisk valutaunion	23
Motionen	23
Utskottets ställningstagande	23
Lokala valutor	24
Motionen	24
Utskottets ställningstagande	26
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Framställning 2017/18:RB1	27
Framställning 2017/18:RB2	27
Framställning 2017/18:RB3	27
Redogörelse 2017/18:RR2	27
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	28
<i>Bilaga 2</i>	
Balansräkning och resultaträkning	29
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Riksbankens resultat 2013–2017	7
Tabell 2 Riksbankens balansräkning 2017 och 2016	8
Tabell 3 Reserverna i det egna kapitalet	11
Tabell 4 Värde regleringskontot i balansräkningen	11
Tabell 5 Utlånings- och växlingsåtaganden gentemot IMF	12
Tabell 6 Fullmäktiges förslag till disposition av 2017 års vinst	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riksbankens förvaltning 2017

a) Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning för 2017

Riksdagen lägger redogörelse 2017/18:RR2 till handlingarna.

b) Ansvarsfrihet för fullmäktige i Riksbanken

Riksdagen beviljar fullmäktige i Riksbanken ansvarsfrihet för dess verksamhet under 2017.

c) Ansvarsfrihet för Riksbankens direktion

Riksdagen beviljar direktionen ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken under 2017.

d) Riksbankens resultat- och balansräkning 2017

Riksdagen fastställer resultat- och balansräkningen för räkenskapsåret 2017 enligt bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2017/18:RB1.

e) Disposition av Riksbankens vinst 2017

Riksdagen beslutar att Riksbankens vinst för 2017 på 3 926 miljoner kronor ska fördelas så att 2 300 miljoner kronor levereras in till statens budget enligt vinstdelningsprincipen, 620 miljoner kronor förs till Riksbankens dispositionsfond och 1 006 miljoner kronor förs till Riksbankens resultatutjämningsfond samt att pengarna ska levereras in till statens budget senast en vecka efter riksdagens beslut.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2017/18:RB2 punkterna 1 och 2.

2. Ökad kostnadstäckning för ekonomipriset

Riksdagen godkänner att Riksbanken ingår avtal med Nobelstiftelsen om ökat kostnadsbidrag för att täcka stiftelsens administrativa kostnader för utdelningen av Sveriges riksbanks pris för ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne enligt den modell som Riksbanken föreslår i framställning 2017/18:RB3, och att avtalet ska ge Riksbanken möjligheter till insyn och kontroll av Nobelstiftelsens användning av det ökade kostnadsbidraget.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2017/18:RB3 punkterna 1 och 2.

3. Demokratisering av Riksbanken

Riksdagen avslår motion

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 4 och 9.

4. Tillverkningen av sedlar och mynt

Riksdagen avslår motion

2017/18:3854 av Carl Schlyter (MP) yrkande 1.

5. En nordisk valutaunion

Riksdagen avslår motion

2017/18:2390 av Rasmus Ling (MP).

6. Lokala valutor

Riksdagen avslår motion

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkande 3.

Stockholm den 19 april 2018

På finansutskottets vägnar

Elisabeth Svantesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Svantesson (M), Monica Green (S), Maria Plass (M), Oscar Sjöstedt (SD), Ingemar Nilsson (S), Emil Källström (C), Janine Alm Ericson (MP), Niklas Wykman (M), Marie Granlund (S), Dennis Dioukarev (SD), Mats Persson (L), Ulla Andersson (V), Jakob Forssmed (KD), Niklas Karlsson (S), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S) och Anette Åkesson (M).

Redogörelse för ärendena

Enligt riksbankslagen (1988:1385) ska Riksbankens direktion före den 22 februari varje år lämna en redovisning av det senaste räkenskapsåret till riksdagen, Riksrevisionen och riksbanksfullmäktige. Fullmäktige ska lämna förslag till disposition av Riksbankens vinst till riksdagen och Riksrevisionen. Riksrevisioner ska enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. granska Riksbankens redovisning och lämna en revisionsberättelse till riksdagen senast en månad efter att Riksbanken lämnat sin redovisning.

Finansutskottets uppgift är att förbereda riksdagens beslut om

- ansvarsfrihet för fullmäktige och direktionen för verksamhetsåret
- fastställande av Riksbankens resultat- och balansräkning
- hur Riksbankens vinst för verksamhetsåret ska disponeras.

Utskottets underlag för beredningen är Årsredovisning för Sveriges riksbank 2017 (2017/18:RB1), Riksbanksfullmäktiges förslag till disposition 2017 med mera (2017/18:RB2) och Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Riksbankens årsredovisning 2017 (2017/18:RR2). Inga motioner har lämnats med anledning av RB1, RB2 eller RR2.

I betänkandet behandlas också riksbanksdirektionens och riksbanksfullmäktiges gemensamma framställning Ökad kostnadstäckning till Ekonomipriset (2017/18:RB3). I framställningen föreslås att riksdagen godkänner att Riksbanken träffar ett avtal med Nobelstiftelsen om att stiftelsen ska få ytterligare bidrag från Riksbanken för att täcka stiftelsens kostnader för Sveriges riksbanks pris för ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Inga motioner har lämnats med anledning av RB3.

I betänkandet behandlas också fem motionsförslag från allmänna motionstiden 2017/18. Förslagen handlar om demokratisering av Riksbanken, tillverkningen av sedlar och mynt, en gemensam nordisk valuta och lokala och regionala valutor.

Utskottets överväganden

Riksbankens förvaltning 2017

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen beviljar riksbanksfullmäktige ansvarsfrihet för dess verksamhet och beviljar Riksbankens direktion ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken 2017. Riksdagen fastställer Riksbankens resultat- och balansräkning för 2017. Riksdagen godkänner också riksbanksfullmäktiges förslag till disposition av Riksbankens vinst 2017. Förslaget innebär bl.a. att Riksbanken levererar in 2 300 miljoner kronor till statens budget, och att pengarna ska levereras in senast en vecka efter riksdagens beslut.

Sammanfattning av Riksbankens årsredovisning 2017

Verksamheten under året i punktform

- För att få upp den svenska inflationen mot inflationsmålet 2 procent fortsatte Riksbanken att bedriva en historiskt sett mycket expansiv penningpolitik. Reporäntan hölls kvar på -0,5 procent under hela året samtidigt som köpen av svenska nominella och reala statsobligationer utökades med 15 miljarder kronor (exklusive återinvesteringar). Riksbankens innehav av statsobligationer uppgick vid slutet av året till ca 310 miljarder kronor, vilket motsvarade knappt 40 procent av den totala stocken av statsobligationer. Riksbanken höll dessutom en starkt beredskap för att intervensera på valutamarknaden om kronan skulle utvecklas alltför starkt.
- Under hösten bytte Riksbanken målvariabel för penningpolitiken, från KPI (konsumentprisindex) till KPIF (KPI med fast ränta). Samtidigt infördes ett variationsband på ± 1 procentenhet runt målet på 2 procent.
- Inflationen mätt enligt KPIF var i genomsnitt 2 procent under 2017, vilket var mitt på inflationsmålet. Inflationen mätt enligt KPI uppgick till 1,8 procent.
- Riksbanken reviderade under året sin bedömning av den långsiktiga nivån på reporäntan till mellan 2,5–4 procent. Vid sin tidigare bedömning 2010 räknade banken med en reporänta på lång sikt på 3,5–4,5 procent. Riksbanken publicerade även en utvärdering av sina egna ränteprognos.
- Under året bedömde Riksbanken att det svenska finansiella systemet fungerade väl. Däremot ansåg banken att hushållens höga skuldsättning fortfarande utgjorde en stor risk som kunde hota den makroekonomiska och finansiella stabiliteten. Banken rekommenderade ett flertal åtgärder för att hantera skuldsättningen. För att minska risker och sårbarheter i

banksystemet förordade Riksbanken högre kapital i bankerna och stärkta likviditetsreserver i både kronor och utländsk valuta.

- Utbytet av sedlar och mynt avslutades under 2017. Värdet av utelöpande kontanter i samhället fortsatte att sjunka, från drygt 62 till ca 58 miljarder kronor. Riksbanken påbörjade i början av 2017 en undersökning av möjligheterna att ge ut ett digitalt komplement till kontanter, s.k. e-kronor.
- Verksamheten gav under 2017 en vinst på drygt 3,9 miljarder kronor, en nedgång jämfört med 2016 på drygt 3 miljarder kronor, till följd av bl.a. en starkare krona.
- Omslutningen av Riksbankens balansräkning ökade med ca 25 miljarder kronor till 869,6 miljarder kronor bl.a. till följd av Riksbankens köp av obligationer för att göra penningpolitiken mer expansiv.
- Värdet av guld- och valutareserven sjönk med drygt 30 miljarder kronor till 508 miljarder kronor till följd av en starkare krona.

Riksbankens resultaträkning

Riksbankens verksamhet gav en vinst före bokslutsdispositioner på drygt 3,9 miljarder kronor under 2017. Det är en nedgång med drygt 3 miljarder kronor jämfört med 2016. Som framgår av tabell 1 förklaras nedgången framför allt av lägre realiserade valutakursvinster jämfört med 2016. Till skillnad från under 2016 stärktes kronan mot framför allt dollarn under 2017 (ju starkare krona, desto lägre värde på valutareserven i kronor räknat). Den positiva valutakurseffekten på resultatet stannade på 337 miljoner kronor, jämfört med nästan 3 456 miljoner kronor 2016. Resultatet under 2017 hölls dock till en del uppe av att gamla mynt som inte längre går att lösa in skrevs av till ett värde av 1,3 miljarder kronor (ingår i posten Övriga kostnader/intäkter i tabell 1).

Tabell 1 Riksbankens resultat 2013–2017

Miljoner kronor

	2017	2016	2015	2014	2013
Ränteintäkter	6 015	5 829	4 936	4 193	4 113
Räntekostnader	-3 091	-2 431	-2 164	-1 761	-1 684
Priseffekt ¹	-16	696	-867	1 087	-721
Valutakurseffekt ¹	337	3 456	822	544	-3 063
Guldvärdeeffekt ¹	0	-	-	-	-
Övriga kost./intäk.	681	-540	-773	-796	-656
Årets resultat	3 926	7 010	1 954	3 267	-2 011

¹ Summan av realiserade kursförluster och kursvinster och orealiserade kursförluster.

Källa: Riksbanken.

Som också framgår av tabell 1 ökade ränteintäkterna med endast 186 miljoner kronor under 2017. Både de svenska och utländska obligationsräntorna steg visserligen under 2017 men de högre intäkterna motverkades bl.a. av den högre svenska kronkursen, framför allt på innehavet av amerikanska värdepapper.

Posten övriga kostnader/intäkter i tabellen innehåller framför allt personal- och administrationskostnader och övriga mindre intäkter i verksamheten. Personal- och administrationskostnaderna uppgick till 788 miljoner kronor under 2017, vilket var något högre än under 2016.

Riksbankens balansräkning

Under finanskrisåren ökade Riksbanken sin balansräkning kraftigt för att motverka finanskrisens effekter. Åren därefter minskade balansomslutningen något i takt med att en del av krisåtgärderna avvecklades. Under senare år har Riksbanken återigen ökat balansomslutningen för att göra penningpolitiken mer expansiv. Som framgår av tabell 2 ökade omslutningen med knappt 25 miljarder kronor under 2017, till totalt 870 miljarder kronor. Uppgången förklaras till största delen av bankens köp av svenska statsobligationer för att öka likviditeten i ekonomin.

Tabell 2 Riksbankens balansräkning 2017 och 2016

Miljoner kronor

	2017	2016
Tillgångar		
Guld	43 190	42 412
Valutareserv	464 746	496 033
<i>Varav</i>		
<i>fordringar på IMF</i>	28 653	29 063
<i>banktillgodohavanden, lån och värdepapper</i>	436 093	466 970
Utlåningsfacilitet	20	–
Värdepapper (svenska kronor)	353 874	298 645
Övriga tillgångar	7 807	7 722
Summa tillgångar	869 637	844 812
Skulder och eget kapital		
Utelöpande sedlar och mynt	57 988	62 393
Penningpolitiska skulder	422 023	376 376
Valutaskulder (till Riksgäldskontoret)	237 905	256 723
Skulder till centralbanker och internationella organisationer	6 589	232
Särskilda dragningsrätter IMF	26 273	27 540
Övriga skulder och avsättningar	2 649	2 874
Värderegleringskonto	56 423	60 313
Eget kapital	55 861	51 351
Årets resultat	3 926	7 010
Summa skulder och eget kapital	869 637	844 812

Källa: Riksbanken.

Tillgångarna i balansräkningen

Guld- och valutareserven

Riksbankens tillgångar består till stor del av guld- och valutareserven som sammanlagt uppgick till 508 miljarder kronor. Jämfört med 2016 är det en nedgång med drygt 30 miljarder kronor. Nedgången förklaras framför allt av att värdet på Riksbankens innehav av utländska obligationer har minskat bl.a. till följd av högre räntor och att kronan blivit starkare gentemot flertalet av valutorna i valutareserven.

Syftet med valutareserven är bl.a. att Riksbanken snabbt ska kunna ge tillfälliga likviditetsstöd i utländsk valuta till svenska banker, att Sverige ska kunna fullgöra åtagandena gentemot IMF och att Riksbanken ska kunna intervensera på valutamarknaden. För att banken med kort varsel ska kunna ge likviditetsstöd är reserven placerad i tillgångar som snabbt kan omvandlas till likvida medel och i valutor som kan bli aktuella vid ett eventuellt stöd. Av den anledningen är reserven framför allt placerad i statsobligationer och i dollar och euro. I slutet av 2017 uppgick tillgångarna i dollar och euro till 48 respektive 32 procent av guld- och valutareserven.

Värdet av guldets uppgick i slutet av 2017 till 43,2 miljarder kronor (125,7 ton). Det är en uppgång med 800 miljoner kronor jämfört med 2016. Guldpriset i dollar steg med 13,1 procent under året men samtidigt stärktes kronan mot dollarn med nästan 10 procent, vilket begränsade avkastningen i kronor räknat till 1,8 procent.

Nära hälften av den svenska guldreserven förvaras i Bank of England, nära världens största kommersiella guldmarknad, London Bullion Market. För att guldets ska kunna handlas på den marknaden krävs att guldackorna uppfyller den s.k. LDG-standarden (London Good Delivery). Standarden ställer särskilda krav på t.ex. tackans form, vikt och guldhalt. För att öka omsättningsbarheten av det svenska guldets har Riksbanken under 2017 bytt ut den del av reserven som inte uppfyllde LDG-standarden till nya tackor som uppfyller standarden. Bytet omfattade 15,6 ton guld.

Värdepapper i svenska kronor

Riksbankens tillgångar i svenska statsobligationer med en återstående löptid på över ett år uppgick till 353,8 miljarder kronor i slutet av 2017, vilket är en ökning med ca 56 miljarder kronor jämfört med 2016. Uppgången förklaras av att Riksbanken under 2017 köpte svenska nominella och reala obligationer för 77 miljarder kronor för att ytterligare öka likviditeten i ekonomin och därmed göra penningpolitiken ännu mer expansiv.

Övriga tillgångar

Övriga tillgångar i balansräkningen på ca 7,8 miljarder kronor utgörs i huvudsak av upplupna ränteintäkter och förutbetalda kostnader. De upplupna intäkterna på den svenska obligationsportföljen uppgick till 3,8 miljarder kronor, vilka har återinvesterats och därmed är en del av Riksbankens innehav av svenska statsobligationer.

Skulderna i balansräkningen

Penningpolitiska skulder

Den största skuldposten i balansräkningen är de penningpolitiska skulderna. De svarade för nästan 49 procent av balansomslutningen i slutet av 2017 och består av inlåning från banksystemet via s.k. finjusterade transaktioner och riksbankscertifikat. Inlåningen uppgick till ca 422 miljarder kronor, vilket är en ökning med drygt 45 miljarder kronor jämfört med 2016, och den motsvaras i stor utsträckning av Riksbankens köp av svenska statsobligationer i penningpolitiskt syfte. Ökningen förklaras också av att värdet på utelöpande sedlar och mynt minskade med 4,4 miljarder kronor under 2017. När behovet av kontanter minskar behöver bankerna inte hålla lika stort lager av kontanter som tidigare. I stället sätter de in pengarna i Riksbanken. Eftersom reporäntan är negativ gav inlåningen från banksystemet ränteintäkter till Riksbanken på 2,1 miljarder kronor under 2017.

Valutapolitisk skuld

Den näst största posten på skuldsidan är de lån i utländsk valuta som Riksbanken lånat upp via Riksgäldskontoret för att förstärka valutareserven. Värdet av lånen uppgick till 237,9 miljarder kronor i slutet av 2017, vilket är en nedgång med 19 miljarder kronor jämfört med året innan. Nedgången förklaras uteslutande av att kronan stärkts i förhållande till dollarn. Värdet i utländsk valuta var dock oförändrat.

Sedlar och mynt (sedelmängden)

Som redovisades ovan minskade den utestående sedelmängden med 4,4 miljarder kronor, från 62,4 miljarder kronor 2016 till knappt 58 miljarder kronor 2017. Storleken på sedelmängden nådde sin topp för tio år sedan då värdet på utelöpande sedlar och mynt uppgick till 114,3 miljarder kronor. Sedan dess har värdet minskat med 56 miljarder kronor. Sedelmängdens andel av balansomslutningen har under samma period minskat från 54 procent 2007 till 6,5 procent 2016, vilket till en del beror på nedgången i sedelmängden men framför allt på att balansomslutningen under perioden ökat med drygt 655 miljarder kronor.

Eget kapital och värderegleringskonto

Det egna kapitalet utgörs av en grundfond (som enligt riksbankslagen ska uppgå till 1 miljard kronor) och reserver. Reserverna består av en reservfond, en dispositionsfond samt en resultatutjämningsfond. Reservfonden ska enligt riksbankslagen uppgå till 500 miljoner kronor. Som framgår av tabell 3 uppgick reserverna till sammanlagt 54,9 miljarder kronor i slutet av 2017, vilket är en ökning med 4,5 miljarder kronor jämfört med 2016.

Tabell 3 Reserverna i det egna kapitalet*Miljoner kronor*

	2017	2016
Reservfond	500	500
Dispositionsfond	35 571	31 798
Resultatutjämningsfond	18 790	18 053
Summa	54 861	50 351

Källa: Riksbanken.

Förändringen av reserverna mellan åren förklaras av hur Riksbankens resultat disponeras, i det här fallet disponeringen av resultat för 2016. Vinsten 2016 uppgick till 7 010 miljoner kronor. Utifrån riktlinjerna för vinstdisposition och fullmäktiges förslag beslutade riksdagen våren 2017 att 2 500 miljoner kronor skulle levereras in till statens budget, 737 miljoner kronor skulle föras till resultatutjämningsfonden medan 3 773 miljoner kronor skulle tillföras dispositionsfonden.

På värderegleringskontot redovisas orealiserade vinster och förluster, t.ex. skillnaden mellan anskaffningsvärde och marknadsvärde för ett värdepapper eller ett valutainnehav. Vid slutet av 2017 uppgick värdet på kontot till 56,4 miljarder kronor, vilket är en minskning med nästan 4 miljarder kronor jämfört med 2016.

Tabell 4 Värderegleringskontot i balansräkningen*Miljoner kronor*

	2017		2016	Förändring
Priseffekt	10 114		12 431	-2 317
Valutakurseffekt	14 916		17 267	-2 351
Guldvärdeeffekt	31 393		30 615	778
Summa	56 423		60 313	-3 890

Källa: Riksbanken.

Som framgår av tabell 4 delas förändringar på kontot upp i priseffekt (kursförändringar på värdepapper), valutaeffekt och guldvärdeeffekt. Minskningen under 2017 berodde framför allt på en starkare krona och högre räntor.

Det egna kapitalet inklusive värderegleringskontot och årets vinst uppgick i slutet av 2017 till 116,2 miljarder kronor, en minskning med 2,5 miljarder kronor jämfört med 2016. Även här berodde minskningen på en starkare krona och högre räntor.

Ansvarsförbindelser och avtal utanför balansräkningen

Riksbanken har olika åtaganden, ansvarsförbindelser och olika avtal om in- och utlåning som inte räknas in i balansräkningen men som redovisas i en not i anslutning till balansräkningen (i redovisningen betecknas detta som ”inom linjen förda poster”).

Riksbankens absolut största åtaganden utanför balansräkningen är bankens åtaganden gentemot Internationella valutafonden (IMF). Åtagandena redovisas i tabell 5. Som framgår av tabellen uppgick de till nästan 221 miljarder kronor under 2017, en minskning med 3 miljarder kronor jämfört med 2016.

Åtagandet Särskilda dragningsrätter (SDR) förklaras av att Riksbanken enligt IMF:s stadgar är skyldig att vid begäran köpa SDR motsvarande tre gånger Riksbankens sammanlagda nettotilldelning av SDR. I åtagandet ingår också det faktum att Riksbanken tillsammans med ett tiotal andra länder är s.k. market maker i SDR. Innebörden av det är att Riksbanken gentemot IMF har åtagit sig att köpa alternativt sälja SDR mot betalning i amerikanska dollar eller euro inom ett spann på 50–150 procent av Riksbankens sammanlagda nettotilldelning av SDR. Nettotilldelningen uppgick vid utgången av 2017 till motsvarande 24,1 miljarder kronor. Åtagandet betyder att ett land som i sin valutareserv har SDR men behöver utländsk valuta för olika betalningar kan begära att Riksbanken växlar landets SDR mot dollar eller euro (inom de angivna gränserna, mellan ca 12 och 36 miljarder kronor).

Tabell 5 Utlånings- och växlingsåtaganden gentemot IMF

Miljoner kronor

	2017	2016
Särskilda dragningsrätter (SDR)	54 772	58 223
Reservposition	50 281	53 184
GAB, NAB	23 441	24 256
Bilaterala kreditavtal	86 450	82 047
PRGT-avtal	5 841	6 123
Summa	220 785	223 833

Källa: Riksbanken.

Åtagandet Reservposition i tabellen förklaras av att Riksbanken enligt IMF-stadgarna också har skyldighet att vid uppmaning från IMF växla saldot på IMF:s kronkonto till utländsk valuta. Saldot på IMF:s kronkonto uppgick till 50,3 miljarder kronor i slutet av 2017.

Åtagandena gentemot IMF:s lånearrangemang New Arrangements to Borrow (NAB) och General Arrangements to Borrow (GAB) innebär att Riksbanken är skyldig att låna ut högst 2 256 miljoner SDR till IMF, vilket i dagsläget motsvarar ca 26,3 miljarder kronor. Riksbankens utlåning via NAB uppgick i slutet av 2017 till 2,9 miljarder kronor. Det återstående åtagandet uppgår därmed till 23,4 miljarder kronor, vilket framgår av tabellen.

Bilaterala kreditavtal avser det avtal om en kredit till IMF på ca 7,4 miljarder SDR som Riksbanken efter riksdagens godkännande tecknade med IMF under 2017. För att IMF ska få utnyttja kreditavtalet krävs att IMF:s kvarvarande medel för utlåning understiger 100 miljarder SDR och att de långivare som tillsammans håller 85 procent av de utlovade låneresurserna

godkänner att avtalen aktiveras. Avtalet gäller som längst till den 31 december 2020.

PRGT-avtal avser det avtal om en kredit till IMF på motsvarande 5,8 miljarder kronor som Riksbanken efter riksdagens godkännande tecknade med IMF under 2016 för vidareutlåning till s.k. låginkomstländer via IMF:s fond Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT).

Risk för betydande förluster framöver

I årsredovisningen redovisar Riksbanken en analys av bankens resultatutveckling. Under de senaste åren har banken i penningpolitiskt syfte och stabilitetssyfte kraftigt utökat sin balansräkning (se nedan under rubriken Riksbankens balansräkning). Det har ökat risken i verksamheten, dvs. utrymmet har ökat för både större vinster och större förluster. Riksbankens resultat beror till stor del på kronans och de internationella och svenska räntornas utveckling. Räntorna är i dagsläget låga, och kronan är relativt svag. Riksbanken räknar i analysen med att räntorna kommer att stiga framöver samtidigt som kronan kommer att stärkas. Det innebär visserligen att bankens ränteinkomster kommer att öka efterhand i takt med att värdepapper förfaller och ersätts med nya, men framför allt innebär högre räntor att värdet på bankens innehav av utländska och svenska obligationer kommer att minska. En starkare krona betyder att värdet av tillgångarna i valutareserven minskar i svenska kronor räknat.

Riksbanken har under de senaste två åren köpt stora mängder svenska statsobligationer i penningpolitiskt syfte. Köpen finansieras genom att Riksbanken har ökat sin inlåning från bankerna (via riksbankscertifikat). Kostnaden för inlåningen bestäms av reporäntan. Reporäntan är för närvarande negativ, vilket innebär att bankerna fått betala för inlåningen. Detta har i sin tur bidragit positivt till Riksbankens resultat. Om och när reporäntan stiger ökar kostnaden för att finansiera obligationsinnehavet, vilket försämrar Riksbankens resultat.

Riksbankens slutsats av analysen är att bankens resultat under den kommande femårsperioden kommer att vara väsentligt lägre än under de senaste fem åren. Om kronan stärks kraftigt och/eller räntorna stiger kraftigt kan Riksbanken komma att redovisa betydande förluster. Det kommer att minska bankens möjligheter att lämna utdelning till staten.

I analysen skriver banken att de buffertar i form av orealiserade vinster som byggts upp under de senaste åren kan användas om räntorna stiger. I årsredovisning görs dock bedömningen att storleken på bankens egna kapital i nuläget är tillräckligt stor för att genomföra redan beslutade penningpolitiska åtgärder och eventuella framtida åtgärder utan att Riksbankens finansiella oberoende äventyras.

Förändringar i direktionen under 2017

Under 2017 gjordes inte några förändringar i direktionen, utan den bestod av Stefan Ingves (riksbankschef), Kerstin af Jochnick (förste vice riksbankschef),

samt vice riksbankscheferna Martin Flodén, Per Jansson, Henry Ohlsson och Cecilia Skingsley.

Under året beslutade riksbanksfullmäktige att förlänga Stefan Ingves mandat som riksbankschef med ytterligare fem år fr.o.m. den 1 januari 2018. Fullmäktige beslutade också att förlänga Kerstin af Jochnicks mandat med ytterligare sex år fr.o.m. den 1 januari 2018.

Sammanfattning av Riksbanksfullmäktiges förslag till vinstdisposition 2017 och fullmäktiges verksamhet

Fullmäktiges förslag till disposition av 2017 års vinst

Fullmäktige föreslår att 2 300 miljoner kronor levereras in till statens budget. Förslaget bygger på 1988 års vinstutdelningsprincip med de kompletteringar av principen som genomförts sedan dess. Principen innebär i korthet att 80 procent av de fem senaste årens genomsnittliga resultat, exklusive valutakurs- och guldvärdeeffekter men inklusive de priseffekter som redovisas på balansräkningens värderegleringskonto, ska levereras in till statskassan. Valutakurs- och guldvärdeeffekterna samt i normalfallet 10 procent av det justerade genomsnittliga resultatet ska föras till eller från dispositionsfonden. Det belopp som återstår efter detta förs till eller från resultatutjämningsfonden.

Tabell 6 Fullmäktiges förslag till disposition av 2017 års vinst

Miljoner kronor

Vinst före bokslutsdispositioner		3 926
Dispositioner		
Till dispositionsfonden förs:		
– valutakursvinst	337	
– 10 % av det genomsnittliga justerade resultatet	283	–620
Till resultatutjämningsfonden förs:		
– 10 % av det genomsnittliga justerade resultatet	283	
– orealiserad priseffektförlost på värdepapper	2 317	
– Avrundning inleverans	–34	
– Årets justerade resultat minskat med genomsnittligt resultat	–1 560	–1 006
Inleverans till statens budget		2 300

Källa: Framställning 2016/17:RB2.

Detta ger följande beräkning: Riksbankens verksamhet gav under 2017 en vinst före bokslutsdispositioner på 3 926 miljoner kronor. Enligt vinstutdelningsprincipen ska valutakurseffekter och guldvärderingseffekter räknas bort. Under 2017 redovisas endast valutakursvinster på 337 miljoner kronor, någon guldvärderingseffekt redovisas inte eftersom Riksbanken inte sålt något guld under året (se not 29 i RB1). Det ger ett resultat på 3 589 miljoner kronor (3 926 miljoner kronor minus 337 miljoner kronor). Vidare läggs till underlaget en orealiserad prisförlost på värdepapper på 2 317 miljoner kronor (se not 24

i RB1). Det ger ett underlag för inleverans och vinstdisposition på 1 272 miljoner kronor (3 589 miljoner kronor minus 2 317 miljoner kronor). När 1 272 miljoner kronor sedan läggs till de senaste fyra årens resultat efter valutakurs- och guldvärderingseffekter fås ett genomsnittligt resultat under de senaste fem åren på 2 832 miljoner kronor. Enligt fullmäktiges förslag ska 80 procent av det resultatet, motsvarande 2 300 miljoner kronor (avrundat till jämt hundratal miljoner kronor) levereras in till statens budget.

Sammanfattning av riksbanksfullmäktiges verksamhet under 2017 i punktform

- Fullmäktige sammanträdde vid nio tillfällen under 2017.
- Den 29 september beslutade fullmäktige att förlänga Stefan Ingves mandat som riksbankschef med ytterligare fem år fr.o.m. den 1 januari 2018. Fullmäktige beslutade också att förlänga Kerstin af Jochnicks mandat som förste vice riksbankschef med ytterligare sex år fr.o.m. den 1 januari 2018. Fullmäktige har under året också beslutat om direktionsledamöternas anställningsvillkor och tagit ställning till deras sidouppdrag.
- I maj lämnade fullmäktige ett eget remissyttrande över Finansdepartementets utkast till lagrådsremiss om Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning.
- Fullmäktiges ordförande och vice ordförande följde direktionens arbete genom att delta vid direktionens alla sammanträden och en del andra informella möten.
- Direktionen har normalt deltagit i fullmäktiges sammanträden och informerat om bl.a. den aktuella penningpolitiken, arbetet med att övervaka stabiliteten i det finansiella systemet och den ekonomiska och finansiella utvecklingen i Sverige och globalt. Fullmäktige har också informerats om budget och verksamhetsplaner, uppföljning av finansiella och operativa risker samt resultatet i kapitalförvaltningen.
- Fullmäktige fick löpande information om sedel- och myntbytet samt inlösen av ogiltiga sedlar.
- Fullmäktige har granskat Riksbankens verksamhet genom sin revisionsfunktion. Revisionsuppdraget genomförs av Transcendent Group AB t.o.m. mars 2019. Revisionsplanen för 2017/18 omfattar regelefterlevnad (inklusive direktionsledamöternas utövande av tjänst), granskning av styrningen av informationssäkerhet och Riksbankens styrningsmodell.

Förändringar i fullmäktige under 2017

Inga förändringar gjordes i riksbanksfullmäktige under 2017, utan fullmäktige bestod av Susanne Eberstein (ordförande), Michael Lundholm (vice ordförande), Hans Hoff, Peter Egardt, Caroline Helmersson Olsson, Olle Felten, Hans Birger Ekström, Anders Karlsson, Roger Tiefensee, Agneta Börjesson samt Chris Heister. Suppleanter var Catharina Bråkenhielm,

Elisabeth Björnsdotter Rahm, Tommy Waidelich, Oskar Öholm, Ann-Kristine Johansson, Mikael Eskilander, Carl B Hamilton, ClasGöran Carlsson, Karin Nilsson, Esabelle Dingzian samt Stefan Attefall.

Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen

Enligt Riksrevisionen har Riksbanken i alla väsentliga avseenden upprättat årsredovisningen enligt riksbankslagen (1988:1385) och i enlighet med de regler för bokföring och årsredovisning som fastställts av Riksbankens direktion. Riksbanken bedöms också ha gett en rättvisande bild av bankens ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning per den 31 december 2017. Dessutom bedöms Riksbanken ha lämnat en förvaltningsberättelse och information i övrigt som är förenlig med och stöder en rättvisande bild i årsredovisningen som helhet. Riksrevisionen tillstyrker därför att riksdagen fastställer balans- och resultaträkningen.

Riksrevisionen uttalar sig även om fullmäktiges och direktionens förvaltning av Riksbanken under 2017. Utifrån genomförda revisionsåtgärder tillstyrker Riksrevisionen att riksdagen beviljar ansvarsfrihet för fullmäktige för dess verksamhet och för direktionen för förvaltningen av Riksbanken under 2017.

I enlighet med kraven i riksbankslagen har Riksrevisionen lämnat ett uttalande om den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten. Enligt Riksrevisionens har det i revisionen inte kommit fram något som tyder på att ledningen i sin bedömning av intern styrning och kontroll inte har följt riksbankslagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har granskat Riksbankens årsredovisning och förvaltningen av Riksbanken 2017. Utskottet har inte funnit något som kräver någon åtgärd eller något särskilt uttalande från riksdagens sida. Utskottet tillstyrker därför, i likhet med Riksrevisionen, att riksbanksfullmäktige beviljas ansvarsfrihet för sin verksamhet och att direktionen beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken under 2017.

Utskottet tillstyrker också, även det i likhet med Riksrevisionen, att Riksbankens resultat- och balansräkning för 2017 fastställs. Resultat- och balansräkningen redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

Riksbanksfullmäktige föreslår i sin framställning att Riksbanken ska leverera in 2 300 miljoner kronor av 2017 års vinst till statens budget. Enligt framställningen följer förslaget de principer för vinstutdelning som fullmäktige beslutade om 1988, inklusive de justeringar av principen som gjorts sedan dess. Enligt framställningen har Riksrevisionen i samband med sin årliga granskning av Riksbankens årsredovisning även granskat fullmäktiges vinstdispositionsförslag. Riksrevisionen har inte noterat några

avvikelser från vinstutdelningsprincipen. Utskottet tillstyrker därför riksbanksfullmäktiges förslag till vinstdisposition av 2017 års resultat.

Ökad kostnadstäckning för ekonomipriset

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att Riksbanken ingår ett avtal med Nobelstiftelsen för ökad täckning av stiftelsens kostnader för administration och utdelning av Sveriges riksbanks pris för ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Avtalet bör också säkerställa ökad insyn för Riksbanken i Nobelstiftelsens kostnadsutveckling.

Sammanfattning av Riksbankens framställning

Riksbanksfullmäktige och Riksbankens direktion föreslår i den gemensamma framställningen 2017/18:RB3 att riksdagen godkänner att Riksbanken ingår avtal med Nobelstiftelsen om ökad kostnadstäckning för ekonomipriset.

Ekonomipriset och Riksbankens kostnader för priset

Sveriges riksbanks pris för ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, här kallat ekonomipriset, inrättades 1968 i samband med Riksbankens 300-årsjubileum. I ett donationsbrev förband sig Riksbanken att för all framtid till Nobelstiftelsen betala den årliga prissumman (samma för alla priser) samt ett belopp motsvarande 65 procent av prissumman för att täcka stiftelsens kostnader för priskommitténs arbete, central administration och prisutdelning.

År 1980 var prisbeloppet 880 000 kronor. Beloppet höjdes sedan varje år fram till 2001 då det uppgick till 10 miljoner kronor. Prissumman låg kvar på 10 miljoner kronor fram till 2012 då det sänktes till 8 miljoner kronor. År 2017 höjdes beloppet till 9 miljoner kronor. Inklusivt bidraget för kostnadstäckning (65 procent av prissumman) betalade Riksbanken sammanlagt 16,5 miljoner kronor per år till Nobelstiftelsen under åren 2001–2011, 13,2 miljoner kronor per år under 2012–2016 och 14,85 miljoner kronor 2017. Förutom dessa kostnader har Riksbanken via avtal med Nobel Media AB under ett antal år betalat ut 1,6 miljoner kronor per år för spridning av information om Riksbanken och ekonomipriset. Avtalet gick ut 2017.

Nobelstiftelsen vill ha mer betalt

Nobelstiftelsen begär i en framställning till Riksbanken mer pengar för att täcka kostnaderna för ekonomipriset. Enligt stiftelsen täcker inte de medel som Riksbanken årligen betalar till stiftelsen fullt ut kostnaderna för priset. Stiftelsen anser att Riksbanken bör betala en sjättedel av stiftelsens kostnader eftersom ekonomipriset är ett av sex priser. Vid sidan av prissummorna uppgår enligt Nobelstiftelsen kostnaderna för prisbedömningsarbete, central

administration och kostnaderna i samband med Nobelveckan i Stockholm och Nobeldagarna i Oslo till sammanlagt ca 60 miljoner kronor. Det är i genomsnitt 10 miljoner kronor per pris och nästan dubbelt så mycket som Riksbanken betalade till Nobelstiftelsen 2017.

Riksbankens överväganden och förslag

Riksbanken anser att ekonomipriset fyller en viktig funktion och att den uppmärksamhet som prisutdelningen innebär för ekonomisk vetenskap är till gagn inte bara för Riksbanken utan även för kvaliteten på många av de samhällsekonomiska beslut som fattas både nationellt och globalt. Genom att Sverige förknippas med ekonomipriset förstärks också landets möjligheter till inflytande internationellt.

Avsikten från början var att ekonomipriset så långt möjligt skulle jämföras med de övriga Nobelprisen. Så har det enligt Riksbanken också varit eftersom ekonomipriset belönats med samma prissumma som övriga priser, och pristagarna har utsetts på samma sätt och belönats i samma prisceremonier som övriga pristagare. Därför anser Riksbanken att det finns anledning att upprätthålla prisernas likvärdighet genom att Riksbanken fullt ut täcker de kostnader som ekonomipriset för med sig.

Riksbanken delar Nobelstiftelsens bedömning att Riksbankens bidrag bör täcka ekonomiprisets andel av stiftelsens samlade kostnader för förvaltning och prisutdelning, dvs. för närvarande 10 miljoner kronor. Riksbanken anser dock att den nuvarande modellen för kostnadstäckning (procent av prisbeloppet) inte har fungerat särskilt bra. Banken anser i stället att Riksbankens bidrag bör baseras helt på de kostnader som ekonomipriset medför. Utgångspunkten för bidraget bör vara att årligen täcka en sjättedel av Nobelstiftelsens kostnader. Eftersom det nuvarande donationsbrevet är oåterkalleligt får det ytterligare kostnadsbidrag som Riksbanken föreslås betala till stiftelsen utgöras av skillnaden mellan en sjättedel av Nobelstiftelsens kostnader och de 65 procent av prisbeloppet som anges i donationsbrevet.

Riksbanken anser dock att den bör ha möjlighet att enskilda år sänka det ytterligare kostnadsbidraget om banken bedömer att Nobelstiftelsens kostnader är alltför höga. För att kunna göra det bör Riksbanken få ökad insyn i Nobelstiftelsens administrativa arbete, t.ex. genom att Riksbanken får rätt att utse en ledamot utan rösträtt i det revisorskollegium som finns för Nobelstiftelsen.

De närmare villkoren för det högre kostnadsbidraget bör enligt Riksbanken regleras i ett avtal mellan Nobelstiftelsen och Riksbanken.

Beslut krävs av riksdagen

Enligt riksbankslagen (1988:1385) får Riksbanken endast bedriva eller ta del i sådan verksamhet som enligt lag ligger på Riksbanken. Att bidra med ytterligare finansiering av ekonomipriset ligger enligt Riksbanken vid sidan av sådan verksamhet som Riksbanken kan besluta om.

Enligt Riksbanken har dock riksdagen den formella kompetens som krävs för att bifalla bankens framställning om att ingå avtal med Nobelstiftelsen om ytterligare finansiering av ekonomipriset. Riksdagen beslutar enligt 1 kap. 4 § regeringsformen om hur statens medel ska användas. Riksdagen har också tidigare beslutat om användning av Riksbankens medel utanför bankens verksamhet, t.ex. inrättandet av ekonomipriset (BU 1969:11, fattat av riksdagen i efterhand) och finansieringen av Stiftelsen Tumba Bruk (bet. 2002/03:FiU18).

Enligt Riksbankens bedömning omfattas inte det föreslagna kostnadsbidraget till Nobelstiftelsen av EU:s förbud mot s.k. monetär finansiering.

Utskottets ställningstagande

Som ett led i Riksbankens 300-årsjubileum beslutade dåvarande bankofullmäktige på våren 1968 att inrätta ett pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne (ekonomipriset). Riksbanken förband sig att för all framtid betala den årliga prissumman till Nobelstiftelsen samt ett belopp motsvarande 65 procent av prissumman för att täcka stiftelsens kostnader för priskommitténs arbete, central administration och prisutdelning.

Efter en granskning av Riksdagens revisorer och en särskild sakkunnig beslutade riksdagen i efterhand att bekräfta bankofullmäktiges beslut.

Utskottet konstaterar att ekonomipriset under de senaste 50 åren har fyllt en viktig funktion och bidragit till en ökad uppmärksamhet för såväl Sverige som Riksbanken och den ekonomiska forskningen. Utskottet finner därför ingen anledning att motsätta sig Riksbankens framställning utan godkänner att Riksbanken ingår ett avtal med Nobelstiftelsen om att stiftelsen årligen har rätt att få ytterligare bidrag för att täcka de administrativa kostnaderna för ekonomipriset enligt den modell som Riksbanken beskriver i sin framställning. Utskottet delar också Riksbankens uppfattning att ett avtal om höjt kostnadsbidrag bör ge Riksbanken ökade möjligheter att bevaka och följa upp kostnadsutvecklingen i stiftelsen och priskommittén.

Demokratisering av Riksbanken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att tillsätta en utredning om Riksbankens institutionella ställning och mål bl.a. med motiveringen att det redan pågår en stor och omfattande parlamentarisk utredning av riksbankslagen och det penningpolitiska ramverket.

Motionen

I motion 2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) anser motionärerna att det demokratiska inflytandet över penningutgivningen och kreditflödena i samhället måste stärkas. Det kräver enligt motionärerna att dagens självständiga riksbank demokratiseras. En utredning bör enligt motionärerna få i uppdrag att ta fram en färdplan för hur Riksbanken kan återdemokratiseras samt hur bankens uppdrag kan utvidgas till att även omfatta mål om social rättvisa och naturresurshushållning (yrkandena 4 och 9).

Tidigare behandling i utskottet

Utskottet har tidigare behandlat liknande förslag, senast i betänkande 2016/17:FiU23. Utskottet har avstyrkt förslagen, bl.a. med motiveringen att beslutet i slutet av 1990-talet om att öka Riksbankens självständighet gentemot riksdagen och regeringen fattades med en mycket bred politisk enighet. Enligt utskottet har också erfarenheterna visat att systemet med prisstabilitetsmål i kombination med en oberoende riksbank varit betydligt mer framgångsrikt än de penningpolitiska system som Sverige haft tidigare. I förra årets behandling avstyrkte utskottet också förslagen med motiveringen att regeringen på utskottets uppmaning nyligen tillsatt en parlamentarisk utredning av det penningpolitiska ramverket och riksbankslagen.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av motionsförslagen upprepar utskottet tidigare ställningstaganden i frågan om styrningen av Riksbanken och kreditgivningen.

I slutet av 1990-talet beslutade riksdagen att öka Riksbankens självständighet gentemot riksdagen och regeringen. Beslutet fattades i en mycket bred politisk enighet, och enligt utskottet visar erfarenheterna att den oberoende Riksbanken i kombination med målet om prisstabilitet har varit ett betydligt mer framgångsrikt system än de penningpolitiska system som Sverige haft tidigare.

Samtidigt är det nu 20 år sedan riksbankslagen senast reformerades, och under särskilt de senaste tio åren har förutsättningarna för stabiliserings- och penningpolitik förändrats till följd av bl.a. finanskrisen och den efterföljande

avmattningen i stora delar av världen. I slutet av 2016 tillsatte därför regeringen, på uppmaning av utskottet, en parlamentarisk utredning av riksbankslagen och det penningpolitiska ramverket. I korthet ska utredningen analysera och vid behov föreslå förändringar inom följande områden: penningpolitikens mål och medel (inklusive frågan om Riksbanken i sin penningpolitik bör ta hänsyn till t.ex. inkomstfördelningen i ekonomin), Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet, Riksbankens institutionella oberoende, Riksbankens roll i internationella sammanhang, den demokratiska granskningen av Riksbanken och penningpolitiken samt Riksbankens ansvar för kontanthantering, kontantförsörjningen och beredskapen i betalningssystemet. I det sistnämnda ingår också att se över Riksbankens sedelmonopol med anledning av att användningen av kontanter har minskat och ersatts av olika former av elektroniska transaktioner.

Utredningen ska redovisa sina resultat senast i slutet av maj 2019. Enligt utskottet är det viktigt att det görs en djup och bred genomgång av det penningpolitiska ramverket. Utskottet vill därför avvakta slutsatserna från utredningen av riksbankslagen och det penningpolitiska ramverket innan det tar ställning till eventuella förändringar av det nuvarande penningpolitiska ramverket.

Därmed avstyrker utskottet motionsförslagen.

Tillverkningen av sedlar och mynt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att Sverige ska åternationalisera tillverkningen av svenska sedlar och mynt.

Motionen

I motion 2017/18:3854 av Carl Schlyter (MP) anser motionären att tillverkningen av framför allt svenska sedlar bör åternationaliseras och skötas av svenska företag. I dag tillverkas svenska sedlar och mynt av utländska företag, vilket enligt motionären är en säkerhetsrisk som allvarligt kan skada landets finansiella stabilitet (yrkande 1).

Tidigare behandling i utskottet

Ett liknande förslag behandlades i förra årets betänkande över Riksbankens förvaltning (2016/17:FiU23). Utskottet avstyrkte förslaget med motiveringen att det delade Riksbankens uppfattning i årsredovisningen att tillverkningen och försörjningen av kontanter fungerade bra. Utskottet ansåg att det i dagsläget inte fanns någon anledning att förändra upphandlingen av sedlar och mynt.

Kompletterande information

Sedan början av 2000-talet upphandlar Riksbanken tillverkningen av sedlar och mynt eftersom banken saknar ett eget sedel- och mynttryckeri. AB Tumba bruk såldes 2002 till det svenskregistrerade bolaget Crane AB som ägs av det amerikanska företaget Crane & Co. Crane AB har sedan dess tillverkat de svenska sedlarna, och Riksbanken tecknade i februari 2018 ett nytt treårigt avtal med Crane AB om fortsatt sedeltillverkning.

Myntverket i Eskilstuna, som var en del AB Tumba Bruk, såldes även det 2002 till det finska statsägda myntverket Suomen Rahapaja Oy, Mint of Finland, som präglade svenska mynt i Eskilstuna fram till 2007 då tillverkningen flyttade till företagets anläggning i Finland. I slutet av 2013 tecknade Riksbanken avtal med det holländska myntverket KNM (som vid det tillfället ägdes av den holländska staten, men som såldes till den belgiska industrigruppen Heylen 2016) om prägling av svenska mynt. KNM tillverkade svenska mynt fram t.o.m. 2016. Enligt uppgifter från Riksbanken ska mynttillverkningen upphandlas på nytt under 2018.

Det är ganska vanligt att mindre länder saknar egen sedeltillverkning. Till exempel upphandlar Norge, Danmark, Finland, Island, Holland och England tillverkningen av respektive lands sedlar.

Enligt uppgifter från Riksbanken ställer man vid upphandling mycket höga krav såväl på fysisk säkerhet som på hur känslig information ska hanteras. Riksbanken genomför också regelbundna kontroller och uppföljning av att kraven i avtalen uppfylls. Dessutom säkerhetskontrolleras all personal som hanterar känslig information om svenska sedlar och mynt.

Att på nytt tillverka sedlar och mynt i egen regi skulle enligt Riksbanken vara mycket dyrt och kräva omfattande investeringar i utrustning och kompetens. Det skulle också vara svårt att upprätthålla kompetens och utveckling eftersom Sveriges behov av sedlar och mynt är relativt litet utifrån ett internationellt perspektiv.

Utskottets ställningstagande

Som framgår under rubriken Kompletterande information ovan har Riksbanken upphandlat prägling och tryckning av svenska mynt och sedlar av utomstående företag sedan början av 2000-talet. Det är en utveckling som delas av flera andra mindre europeiska länder som också saknar framför allt sedeltillverkning i egen regi.

Enligt uppgifter från Riksbanken ställs höga säkerhetskrav vid upphandlingarna, och Riksbanken kontrollerar regelbundet att kraven uppfylls. All personal som hanterar känslig information om svenska sedlar och mynt genomgår också säkerhetskontroller.

Utskottet står fast vid sina tidigare ställningstaganden att det i dagsläget inte finns någon anledning att återinföra tillverkningen av sedlar och mynt i statlig regi eller att förändra formerna för upphandling. I likhet med tidigare kan utskottet också konstatera att svenska sedlar förfalskas i mycket liten

omfattning. Enligt Riksbankens årsredovisning uppgick värdet av de falska sedlar som togs ur cirkulation under 2017 till drygt 148 000 kronor, vilket kan ställas mot att värdet på den samlade stocken utelöpande sedlar uppgick till 55 miljarder kronor i slutet av 2017.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet förslaget i motionen.

En nordisk valutaunion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en nordisk valutaunion.

Motionen

I motion 2017/18:2390 av Rasmus Ling (MP) anser motionären att Sverige borde fördjupa det nordiska samarbetet genom att inleda diskussioner med Danmark och Norge om en gemensam valutaunion. Det skulle ge flera fördelar. Handeln mellan länderna skulle underlättas, valutariskerna för företagen skulle minska och länderna skulle knytas närmare varandra. Finland är i dag med i den europeiska valutaunionen. Utsikterna för att Finland från början skulle delta i en nordisk union är därför små. Men samtal bör inledas med Danmark och Norge.

Tidigare behandling i utskottet

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat liknande förslag om en nordisk valuta, senast i betänkande 2016/17:FiU23. Utskottet avstyrkte då förslagen med följande motivering: Utskottet anser att det är viktigt att fortsätta att utveckla såväl det ekonomiska och politiska som det kulturella samarbetet med våra nordiska grannländer. Ekonomiskt sett är de nordiska länderna väldigt viktiga samarbetspartners, inte minst inom handelsområdet. Rent hypotetiskt kan utskottet hålla med om att Norden skulle vara ett intressant område att studera om Sverige skulle gå med i en valutaunion eller ett valutaområde: närheten och integrationen mellan länderna är stor, den institutionella uppbyggnaden av samhällena är ungefär densamma och värderingarna är likartade. Det finns dock väsentliga skillnader mellan länderna, som t.ex. näringslivsstrukturen. Enligt utskottets mening är det dock inte aktuellt att byta eller ens förbereda ett byte av Sveriges rörliga växelkursarrangemang mot något annat arrangemang.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om en nordisk valutaunion har utskottet inget nytt att tillägga utan avstyrker motionsförslaget med den motivering som står under rubriken Tidigare behandling i utskottet ovan.

Lokala valutor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att staten ska underlätta införandet av lokala valutor.

Motionen

I motion 2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) anfördes att det på flera håll i världen förekommer lokala och regionala valutor parallellt med nationella valutor. Dessa valutor kan endast användas inom ett geografiskt avgränsat område och läcker inte ut i den stora globala ekonomin utan måste konsumeras i lokalsamhället och gynnar därmed det lokala näringslivet. I Sverige behöver de lokala och regionala ekonomierna stärkas. Därför bör införandet av lokala och regionala valutor uppmuntras och underlättas (yrkande 3).

Kompletterande upplysningar

Lokala eller regionala valutor som komplement till nationella valutor har funnits länge, men intresset ökade efter finanskrisen 2008 när flera nationella valutor och kreditssystem hamnade under stark press. Det kanske mest kända historiska exemplet är det s.k. Wörgl-experimentet. Under depressionen på 1930-talet beslutade borgmästaren i den österrikiska staden Wörgl att sätta in stadens skatteintäkter i en lokal sparbank. Med intäkterna som garanti gav han sedan ut Wörgl-sedlar som bl.a. användes för att finansiera offentliga projekt för att minska arbetslösheten i regionen. Experimentet blev relativt framgångsrikt men förbjöds ett år senare eftersom det ansågs vara ett intrång på centralbankens sedelmonopol. Liknande experiment fanns även i Tyskland och USA under 1930-talsdepressionen.

Enligt vissa uppskattningar finns det i dag mellan 3 500 och 4 500 olika former av lokala kompletterande valutasystem i mer än 50 länder. En del är väldigt små till sin omfattning och mer i formen av rabattsystem, medan andra är lite större.

Syftet med och konstruktionen av dagens lokala valutor varierar starkt. Det övergripande syftet är oftast att stärka marknaderna för lokala mindre och medelstora företag, stimulera lokal handel samt bygga nätverk och kontaktytor inom en begränsad geografisk region. Men syftet kan också vara att öka den sociala sammanhållningen inom en kommun eller region, minska ojämlikheten eller att uppmuntra ett miljövänligt beteende.

Valutorna kan vara konstruerade som tryckta sedlar, s.k. vouchers eller rabattsystem som kan användas i lokala företag, serviceinrättningar eller kulturinstitutioner som accepterar valutan som betalningsmedel. En del av valutorna är digitala där betalningar görs över konton eller via kort mellan privatpersoner eller företag eller via sms-betalningar. I flera av systemen finns

också möjligheter att ge och få krediter. En del av de lokala valutorna har en sista förbrukningsdag på sina sedlar för att uppmuntra cirkulation.

Flera av valutorna är uppbyggda som en typ av tidsmyntfot, t.ex. att en timmas arbete motsvarar x enheter av den lokala valutan som erhålls som ersättning eller lön. I andra system kan man köpa den lokala valutan till en rabatt, t.ex. ger 100 kronor vid köp 110 lokala valutaenheter eller så kan man erhålla ett visst antal av den lokala valutan om man betalar in en medlemsavgift.

Det finns relativt många fallstudier av enskilda lokala valutor. Däremot finns det hittills relativt få övergripande utvärderingar av valutornas effekter på aktiviteten i de lokala ekonomierna. Några studier tyder på att valutorna fått en positiv effekt på den lokala utvecklingen (beroende lite på syftet med valutorna). Andra studier tyder på att effekterna varit små eller försumbara.

Organisationen New Economics Foundation (NEF) publicerade 2015 en utvärdering av sex mindre pilotprojekt som genomförs inom ramen för community currencies in action (ccia), vilket är ett projekt för att utveckla och implementera lokala valutor i nordvästra Europa. Enligt NEF har de lokala valutorna till viss del lyckats öka den lokala handeln och servicen liksom delaktigheten och sammanhållningen i det lokala samhället. Framgången är enligt NEF dock helt beroende av hur väl man lyckas sälja in valutan och binda upp de lokala medborgarna, företagen och organisationerna. Omfattningen av de studerade lokala valutorna är dock mycket begränsad.

Nedan redovisas några lokala valutor i USA och Europa:

- *Berkshares* är en av de största lokala valutorna i USA och ges ut i Berkshiresregionen i västra Massachusetts. Enligt de senaste uppgifterna kan den lokala valutan köpas i 16 regionala bankkontor (till kursen 100 berkshares för 95 dollar) och användas som betalningsmedel i över 400 lokala företag.
- *Plenty* är en lokal valuta i Pittsboro, North Carolina, som ursprungligen startade 2001 men som fick en nystart 2009. Kursen är 110 plenty för 100 dollar.
- *Chiemgauer* är en lokal valuta i Prien am Chiemsee i Tyskland som grundades 2003. Växelkursen är 1:1 gentemot euron.
- *Brixton Pound* är en lokal valuta i södra London som startade 2009. Enligt de senaste uppgifterna finns det 1 600 medlemmar i det bolag som driver valutan, varav 160 är företag. Brixton Pound finns antingen som tryckt voucher eller kan användas elektroniskt genom sms-betalningar.
- *Abeille* är en lokal valuta i Villeneuve-sur-Lot i Frankrike som startade 2010. Ett viktigt mål med abeille är att uppmuntra hållbarhet. Kursen är en abeille för en euro.
- *L'Occitan* är en lokal valuta i Pézenas i Frankrike som också startade 2010. Kursen är en occitan för en euro, och sedlarna gäller i ett år.

- *Makkie* och *Tradeqoin* är två lokala valutaprojekt i Amsterdam. Enligt de senaste uppgifterna har Makkie knappt 600 registrerade användare och Tradeqoin ca 300 registrerade användare.
- *Sonantes* är en lokal och digital valuta i Nantes i Frankrike som startade 2015. Enligt uppgifter har sonantes ca 1 500 användare, och kursen är 1:1 gentemot euron.
- *Spice* och *Spice Time Credits* är en tidsmyntfot som startade i Wales men som nu används i nästan 40 lokala områden runt om i Storbritannien. Enligt de senaste uppgifterna har knappt 20 000 användare tjänat in enheter av valutan, och ca 450 000 s.k. Time Credits har utfärdats.
- *E-portemonne* är en lokal valuta eller snarare ett lokalt elektroniskt poängsystem som används i nederländska Limburg för att uppmuntra medborgarna att agera miljövänligt. Intjänade poäng (genom t.ex. sopsortering eller användning av grön el) kan användas för att handla miljömässigt hållbara produkter eller tjänster.

Det finns även några svenska experiment med lokal valuta. Ett exempel är Dalern som kan användas i södra Dalarna. Ett annat är ett test med s.k. Majorer i delar av Göteborg under hösten 2017. Dessa experiment är dock mycket begränsade till sin omfattning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns områden och regioner i Sverige som på olika sätt kan behöva stärkas ekonomiskt och socialt. Utskottet är dock ytterst tveksamt till att inrättandet av olika former av lokala valutor är rätt väg att gå för att stimulera det lokala näringslivet, den lokala sammanhållningen eller en hållbar produktion och konsumtion.

Under vissa omständigheter och i vissa områden kan säkert privata initiativ till olika former av lokala rabatt- eller valutasystem ge positiva effekter på den lokala utvecklingen. Utskottet ser däremot inget behov av att vidta några statliga åtgärder för att underlätta införandet av lokala valutor som komplement till den svenska kronan.

Med det som anförts avstyrker utskottet motionsförslaget.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Framställning 2017/18:RB1

Framställning 2017/18:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank 2017:

Riksdagen fastställer Riksbankens resultaträkning och balansräkning för räkenskapsåret 2017 enligt förslaget i årsredovisningen.

Framställning 2017/18:RB2

Framställning 2017/18:RB2 Riksbanksfullmäktiges förslag till vinstdisposition 2017 med mera:

1. Riksdagen fastställer förslaget till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2017.
2. Riksdagen godkänner att inleveransen görs senast en vecka efter riksdagens beslut, lämpligen i samband med att Riksbanken genomför den veckovisa öppna marknadsoperationen.

Framställning 2017/18:RB3

Framställning 2017/18:RB3 Ökad kostnadstäckning till Ekonomipriset:

1. Riksdagen godkänner att Riksbanken träffar avtal med Nobelstiftelsen med utfästelse att banken årligen ska utge ett tilläggsbelopp som tillsammans med den ersättning som stiftelsen idag erhåller för att täcka de administrativa kostnaderna som följer av Sveriges riksbanks pris för ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne totalt uppgår till ett belopp som motsvarar en sjättedel av stiftelsens kostnader eller det lägre belopp Riksbanken finner lämpligt.
2. Riksdagen godkänner att avtalet ska ge betryggande möjligheter till insyn och kontroll av användningen av Riksbankens kostnadsersättning.

Redogörelse 2017/18:RR2

Redogörelse 2017/18:RR2 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2017.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:2390 av Rasmus Ling (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inleda samtal med Danmark och Norge om en gemensam valutaunion och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2962 av Valter Mutz m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta införandet av lokala och regionala valutor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Riksbanken bör återfå huvudansvaret för penningutgivningen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Riksbanken bör återdemokratiseras genom att dess självständighet ersätts med en tydligare politisk styrning och kontroll av att de politiska målen nås, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3854 av Carl Schlyter (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åternationalisera tillverkningen av sedlar och mynt och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Balansräkning och resultaträkning****Balansräkning***Miljoner kronor*

Tillgångar	2017-12-31	2016-12-31
Guld	43 190	42 412
Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige		
Fordringar på IMF	28 653	29 063
Banktillgodohavanden, lån och värdepapper	436 093	466 970
	464 746	496 033
Utlåning i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterad till penningpolitiska transaktioner		
Utlåningsfacilitet	20	0
	20	0
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige	353 874	298 645
Övriga tillgångar		
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	677	667
Finansiella tillgångar	522	522
Derivatinstrument	–	–
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6 391	6 268
Övriga tillgångar	217	265
	7 807	7 722
Summa tillgångar	869 637	844 812

Skulder och eget kapital	2017-12-31	2016-12-31
Utelöpande sedlar och mynt		
Sedlar	55 215	57 535
Mynt	2 773	4 858
	57 988	62 393
Skulder i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterade till penningpolitiska transaktioner		
Inlåningsfacilitet	284	198
Finjusterande transaktioner	27 055	144 143
	27 339	144 341
Emitterade skuldcertifikat	391 203	220 771
Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige	6 589	232
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige	237 905	256 723
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige	3 481	11 264
Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF	26 273	27 540
Övriga skulder		
Derivatinstrument	528	910
Upplypna kostnader och förutbetalda intäkter	1 584	1 424
Övriga skulder	39	37
	2 151	2 371
Avsättningar	498	503
Värderegleringskonton	56 423	60 313
Eget kapital		
Grundfond	1 000	1 000
Reserver	54 861	50 351
	55 861	51 351
Årets resultat	3 926	7 010
Summa skulder och eget kapital	869 637	844 812

Resultaträkning*Miljoner kronor*

	2017	2016
Ränteintäkter	6 015	5 829
Räntekostnader	-3 091	-2 431
Nettoresultat av finansiella transaktioner och nedskrivningar	321	4 152
Avgifts- och provisionsintäkter	79	53
Avgifts- och provisionskostnader	-24	-17
Erhållna utdelningar	62	44
Övriga intäkter	1 427	293
Summa nettointäkter	4 789	7 923
Personalkostnader	-403	-403
Administrationskostnader	-385	-368
Avskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-61	-54
Sedel- och myntkostnader	-14	-88
Summa kostnader	-863	-913
Årets resultat	3 926	7 010